

բածուկին կազմելով, քաղաքացուց համար
ալիւր և ցորեն կը բերեն գլխաւորաբար Շի-
րակէն: Պարտէզներու կողմանէ կը գերա-
զանցեն կոպրիանի գիւղերը, որոց մրգերը
թէ առատ են և թէ տեսակաց ընտիր յատ-
կութիւններով կը մրցին ուրիշ գիւղերու հետ,
մասնաւոր Ուղէլի և Ալիկեօնի շահալմա
խնձորը և շանագիր տանձը: Սաղէ, Ապ և
Դրէ գիւղերը ամէն տարի կը պատրաստեն
մօտ 5000 ցախաւել, զորս կը ղրկեն Ա-
խալքալաք և Ալեքսանդրապոլ: Զորային մա-
ռանց մէջ կը մշակեն մեծագլուխ կաղամբ,
խոշոր, փխրուն և դիմացելուն կարտօֆիլ
(գետնախնձոր) և հակնդեղի զանազան տե-
սակներ, ամենէն աւելի ընտիր են Սուլիխ
կամ Սուֆլիս գիւղի վարունգը, գետնախնձո-
րը, ստեպղիւնը, ճակնդեղը, և վալէի դդումը
ու կաղամբը: Տափաքակ տեղեր 20 տարի
առաջ փորձած են (առաջին անգամ Սերաս-
տացի հայ մը) նաեւ ձխախոտի մշակութիւն,
և տարուէ տարի աստիճանաբար տարածուեր
է այդ շահաբեր տնկազործութիւնը: Գլխաւոր
գաշտերն են Ասպինձայի հասարակութեան
մէջ. ամենէն աւելի ընտիր ձխախոտ կու տան
Ասպինձա, Մեծ և Փոքր Օշորայ և Տօյօզ գիւ-
ղերը: Լեռնային մասանց մէջ քիչ քանա-
կութեամբ կը հաւաքեն նաեւ լուսնածղիկ,
որ գեղեցիկ և խոշոր է: Գաւառի օդը նպաս-
տաւոր է և թթնիններն առատ, շերամապա-
հութեան համար. արդէն տարիներ առաջ
սկսած են այդ շահեկան աշխատութեան և
երթալով կը տարածուի: Ախալցխայի լեռանց
վրայն ժողոված է Պ. Տիպուա 1833 տար-
ւոյ օգոստ. 24ին 58 տեսակ բոյսեր: —
Մշակ 1882, Թ. 187. 1887, Թ. 68.
Տիպուա, Բ. 256—292. Պրոսկ. Բ. Պր.
139—149. *Le Tour du Monde*, XLVII,
406—413. LXIV, 182—3. Նշմալք Հայկ.
Ա. Պր. 12. Ն. Հայ. 120—5. Ս. Մար-
քէն, Ա. 14. 77. Բ. 427. Զամէսա Պոմ.
հտ. Գ. 458. Պոմ. Դավթիժեցոյ, 85, 628.
Մասեաց Աղաւմի, 1862, 175—6.

Հ. ՍՈՒՔԻՆԱՆ ԷՎԵՐԻՆԱՆ

Շարայարեղի



ԳԱՂՂ. ԱՐԴԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՍՐԱՆՍՈՒՄ ԳՈՐԷ

ՍԵՆԵՔԵՐԻՄ

Երբ տիրեց Սիմիքերիմ քաղաքացուց աշխարհիմ,
Եւ հիմնեց իմ հաստատում կերպով իր փաւքը
(ու պարծամք,
Բոլոր բըմակիւնիմը գերի տարաւ: Ծերերում
Չըտրեցիմ երկու ծեռքերիմ ու փորեցիմ այծքերիմ.
Մըմացած՝ ի Նիմուէ իրեմ շիմեց պաւատմիր:

Արդ, իրը օր մը Տիգրիսի ափէմ կ'ամցնէր ծի հիծած՝
Մարգարտով բամուած ոսկի աստեղագաղղը ըզ-
(գետտով,
Չըտրեցիմ ծեռքերով կոյր ծերերումի մը տեսաւ,
Նըշա՛մ ահաւոր իր վաղեմի յաղթութեամ,
Զոր երկու երիտասարդք գետիմ քովէ՛մ տառէիմ,
Գըզուելով գամի կարծես որդեակամ յարգամօք:

Չեցուց իրեմ ծիմ Սիմիքերիմ թագաւորմ,
Եւ, լաւ մը գաւակիմ վրայ մէկ ծեռքով կըռթըմած,
Այժ խումբը մըկատեց երկայն ատիմ մըտածկոտ:

Պամդուխտ ծերերումոյմ որդիմերէմ փոքրագոյնմ
Իր ծեռքով աճոր հաց կը կերցըմէր. իսկ երէցմ
Աճոր կ'առաջնորդէր ծառայակամ խրմամբով,
Եւ քաղքիմ գեղեցկութիւմը կը պատմէր բարորա-
(ծայմ:
Վասնմ զի այմ թափառկոտ խղամդամիմ համար
(հէք,
Աչքիմ ումէր միմ, և միսմ ումէր զոյգ ծեռքեր:

Չերըստիմ քաջեցուց թագաւորմ իր համգլած ծիմ.
Բայց ծեռքը գամգրագեղ մօրուքիմ վրայ տամելով
չը խոկար.

«Այս գերիմ ումի բարի որդիմեր:
Իմոյ. կը մաքնածիմ իրեմ, չու՛միմ ես միթէ:
Բարգաւա՛ւս ու բարերաղղ ցեղիս ամթիւ գաւակներ
Զն՛մ զըզուեր զիս յարգամքով, զի՛ս, իրեմց տէրմ
(ու հայրիկ-
Իմոյ. իրեմց սիրոյմ վըրայ լըլլամ ապահով.
Զէ՛ որ ես ըրի գիրեմք հըզօր ու հոխ յԱսորիս,
Եւ ամթիւ քաղաքաց վըրայ դըրի կուսակալ.
Երբ չըէից և ահպաքիշտ Մարաց ազգիմ յաղթեցի,

զըտըրէի՝ միթէ այն մոխ, շըքեզ աւարն իմ որդւոց:
ջուռնի՞ն ամոռնք միթէ ծիւր, ոսկի եւ փըղփը,
դիմեր, պալատներ կըրամիդէ, ուր կ'երթամ
ժամրէ մը թիւաւոր ու մարդակերպ ցուելու,
յնէմ կարիքի հիշտութիւններն իրենց մօտ:

Նս գիրենք մը լիցըմեմ: Արդ զիս իմնէ չըսիրենմ:
գէտք է զիս սիրեն, իմպէս որ ես գիրենք մը սիրեմ,
յրամաւամբ երկու մեծերն, երկու ըմբռնալ գաւկէ-
(Սնրս,

Ամհնք որ իմ կառքիս միշտ քօկերէմ կը քայենմ,
իմ որդեակս Ագրամեւէք եւ իմ որդեակ Սարասար,
որ ծննդիս տակ կ'ուղկուէմ եւ կը վարեն տէրութիւնս»:

Նոյն գիշերն իր երկու մեծ որդիքը գիմք մորթեցին:

Փ Ա Ր Ա Ւ Ո Ն Ը

Ախարարըն թուտեմ չորրորդ մեռաւ, իր մուկիւս
իրեն գետնափորին մէջ կը մընջէ յաւիտեան-
թագաւոր—աստուածներուն կարգը դասուած է

(թուտեմ):

Իր որդին՝ Ամեմուլիքիս, Նգիպտոսի մոր փարաւունմ
չայրենի գահոյքին ժառանգութիւնն ընտացաւ:

Դըրած ոսկի վարսակալ ո՞ր ի՞ժ մը կայ գալալունմ,
իմք շիտակ կեցած, ձնքքնքն բարձից վըրայ, և
(աչքերն

դորսըւած չիս գետիր ի՞նչ երազի մէջ բազմահոգ,
Շըրթմներուն վըրայ խոշոր՝ ժըպիտ մը ցուրտ ու

(տըխուր,

Կ'ըմղումի, գէր ու կարք սեւանց մէջ իրեն պալատիմ՝
որ ծածկուած է մըկարուն մեծեմակաւ դրոշմներով,
թեքակաւ քուրմերուն և զինուորաց սիծարանքով:

Պըրմծէ եււտամեկաց վըրայ կը հըլենմ կըմղուկմեր-
նէ, քըրմաց գըլիւտունմ հոն ի գետին խոմարհած,

Ապաղայ արքայութեան մեծութիւնները պատմէ.

« Իմէ՞նք քեզ, արքայդ ձեռնայ, հրեցես սուրբ
(Փարաւուն,

Յորունմ եմ առողջութիւն, կեանդանութիւն, զօրու-
(թիւն,

Խօսէ՛. քու սըրբազան կամքըդ պիտի կատարուի-
նրք պահապաններն, Յրէ, Ջոէ՛ք և Աջա, քեզ

(համար

Ակէմ միմչեւ տեղան կ'ըմնմ Նիդոսն արգաւանդ,
ձեզ համար ըսփնմքնորն ու շըմագլուխ կապիկմերն
ճաղթակամ աղաղակմն զէպ ի արեւ կ'արժեկենմ:

Հրամայէ, ո՞վ վըսեմ փարաւունմ, ի՞նչ կը ցնակաս:
Հումձըք քուկը է միմչեւ յարդին փոքրիկ շիւղն

(ամգամ:

Տուր պատուէր մ' և ժողովուրդ մ' առնուն սոփի
(կը բըռնես:

Ձե՛կը է Նգիպտոս, քուկը եմ մարդիկ ու կամայք,
նէ երկրին բոլոր բերքերն ու համբը՛ն կեանդանքը:

Փառք կ'ուզես: Շատ լա՛ւ, հըգոր աքայ, երկու
(խօսք ըսէ,

նէ մեծը շուտ կը հաւաքենք մաւտորմիդը ու
(զօրքերդ:

Ազգերը քու բազկէդ պիտի ջարդուինմ, կոտորուինմ,
նէ իրենց քաջ մարտիկները վագցըմես պիտի դունմ,
Գեղուած՝ կառքիդ քովէմ, մըմամ որսի շըմերու:

Նէ երկրիդ սահմաններն պիտի հեռո՛ւն տարածես,
նէ տըմկես պիտի ամէմ տեղ յաղթութեան կողմիդ:

Խօսէ՛: Կ'արհամարհեն մարտն ու իրեն վըտաւզներ-
չաճոյքի՞, արհեստներն սիրտըդ կապուած է տը-

(դեօք:

Ո՛վ տէր, իմացուր մեզի թէ ի՞նչ է ուզահդ.

նէ բուրմանց մէջ՝ յԱսիոյ գերուած հարիւր գեղու-
(հիք:

Ամառունմ արշալուսինմ պէս ճամնելուդ կողորդիկ,
նէ իրենց թուխ մերկութիւնմ ախումբներով գաը-

(դարսած՝

Ի ծայմ թըմըւկմներու և մուլազաւոր ծըմդայից
Պիտի գըքզ գիմուցըմնմ արեւիկեան պարերով:

Կ'ուզէ՛ ըրմահմոյքդ արդիօք կ'ողող մը կամգնիկ
Ուր տուէ յիշատակդ ի սպառ ամեղծ, ամկուրուտ-

նէ որուն քով պըզտիկ, ոչինչ բաներ համարուինմ
Ա՛յնմ ու լարերիթիթ, մոյմպէս հրեք բուրգերն ալ:

Նըրազէ՛ որչափ կըրմաս հրազ հըսկայ, լիթիւրարի,
Որդիդ Աստուածոց. կամգնիկ կու տամք քեզ համար

Բիւրաւոր մարդոց ձնքքով՝ քարերու քիւր կըտոր-
(մեր:

Ջըումմ մահանգմեր քուկը եմ բոլոր, փարաւունմ,
Ձիմուրն ոսկեհաղուարտ, ու թըլիսատուած քա-

(համան,

Դըպիւրն, արուեստաւոր՝ որ իր գործին է մըստան,
Ամէն արհեստի, ամէմ դաստ մարդիկմեր.

նէ երեքք պիտի չըլլամ քու փափաքներդ այնքան
(մեծ:

Խօսէ՛, հրամայէ՛, և հմգամիդիք պիտի մեծք»:

Ըսաւ. և ամէնքն հոն կեցած եմ լուռ, գըլիակոր-
Բայց մա սիրուն ըզգալով լի զըզումնքով մ' ամ-

(սահման

նէ իմքն իրեն հայցմիւով թէ ի՞նչպէս պէտք է սկըսիլ
Այն իրեն այնքան չըքմաղ յաջող ցուցուած տէ-

(րուլիւնմ,

Դեռատի արքայն կ'ըսէ.

« Իմ գերեզմանըս շինեցէք»:

Թըգմ. Հ. ԱՐՄԵՆ ԴԱԶԻԿԵԼՆ

=====

ԼՈՒՄԱՅ. — Կիւսամեայ ալ-
գային, գրականական, կենսա-
գրական հանդես:

— Գինն է 3 ռուբլի:

Հասցէ՝ Rédaction de la Revue LOMAY
TIFLIS (Russie-Transcaucasie).

=====